

NOVI RIMLAND KAO KONTINUITET STAROG RIMLANDA

Radovan Pavić

*Sveučilište u Zagrebu,
Fakultet političkih znanosti
Umirovljeni profesor*

Pogledi

Primljeno: ožujak 2007.

Sažetak U članku se razglaba odnos starog i Novog Rimlanda s tezom da postoje promjene i dopune, ali koje samo naglašavaju izvorne ideje koje datiraju još od početka 20. st. Uvodno se upozorava na geopolitičke osnove konferencije u Bandungu (1955) i pokreta nesvrstanosti (od 1961. god.), kada su neke geopolitičke zasade dobile političko značenje. Za razumijevanje čitavog problema potrebno je prije svega osvrnuti se na staro Srce zemlje u novim uvjetima teritorijalnog smanjenja tog prostora, a sve u kontekstu odnosa kopnene i maritimne moći, ali s istim starim – novim značenjem.

Zatim se analizira Novi Rimland s aspekta broja stanovnika, energenata, novih elemenata snage i islama. Posebno se uočava da glavne sile Rubne zemlje nemaju teritorijalnih ambicija.

U odnosima H – R važan je problem mogućnost pristupa Srcu zemlje kroz zonu Rubne zemlje pri čemu se odbacuju ideje o Hrvatskoj kao vratima za ulazak na azijsko kopno.

Na kraju analiziraju se primarni i sekundarni rimlandski problemi u Europi i Aziji i ukazuje na novu ulogu azijskog Balkana (u proširenom Rimlandu) i posebno se analizira važnost geopolitičkog položaja Afganistana.

Ključne riječi Rimland, Heartland, Novi Rimland, Afganistan, Iran, Ruska Federacija, azijski Balkan, globalna geostrategija, islam, nuklearne sile

O ulozu i značenju klasične globalne geostrategije, čije trajanje obuhvaća razdoblje duže od stotinjak godina, postoje vrlo suprotstavljeni stavovi, tj. da je čitava koncepcija posve zastarjela i neživotna s obzirom na tehnološke promjene (raketno-nuklearna i svemirska sastavnica) i političke promjene (prestanak hladnog rata), pri čemu se kao ključna uzimaju raz-

doblja 1960-ih i 1990-ih godina. Međutim lako je pokazati da postoji određeni kontinuitet, tj. da se neki aspekti klasične globalne geostrategije nastavljaju (i to doslovno) i u sadašnjosti. Zato je dobro razmotriti koncepciju Rimlanda s obzirom na tvrdnju naznačenu u naslovu, koja kaže: *novi je Rimland zapravo onaj stari Rimland, pri čemu postoje manje promjene, više dopune, koje me-*

đutim potvrđuju izvorne zamisli. Da bismo se približili navedenim pitanjima, treba ponajprije razmotriti neke povijesne vidove.

Stari Rimland i globalni problemi, pokret nesvrstanih...

Budući da se druga polovica XX. st. (od završetka Drugoga svjetskog rata do 1990-ih godina) uglavnom shvaća kao razdoblje u kojem dominiraju problemi u svezi s naoružanjem, novom vojnom tehnologijom i naročito odnosima u okviru hladnog rata, nužno je posebno istaknuti druge sadržaje koji narušavaju (upotpunjuju) takvu pojednostavljenu predodžbu. Postoje u to doba i drugi paralelni sadržaji i procesi koji ukazuju na duboku podijeljenost ondašnjeg svijeta, koji uključuje i sudionike koji se suprotstavljaju hladnom ratu i uopće traže neke drugačije međunarodne odnose. Tu se prije svega misli na Bangladešku konferenciju (1955) i pokret nesvrstanih (od 1961. godine), a za naša razmatranja navedeno je i od geopolitičke važnosti jer neke relevantne pojave i procesi imaju i bitnu dimenziju oprostorenja – tj. one su u prostoru raspoređene baš na neki određeni (zakonit) način, pri čemu to oprostorenje nije tek puki topos, nego ima i daleko šire funkcionalno značenje i utjecaj. Zato će se ovdje promotriti dva važna događaja iz sredine XX. stoljeća:

Bangladeška konferencija (29 država i 30 nacionalno-oslobodilačkih pokreta) – njezino je političko značenje jasno, ali to nas trenutno ne zanima – valja zato uočiti koje su to države i nacionalno-oslobodilački pokreti sudjelovali na konferenciji, odnosno gdje se oni nalaze i kakvo je značenje te či-

njenice. I zato je u najmanju ruku zanimljivo uočiti:

1) Sve države sudionice locirane su u Rimlandu, a to ne može biti slučajno i nije bez značenja i posljedica. Također je važno da su sve države sazivači konferencije isto tako iz Rimlanda, i to baš one koje se, osim Ceylona, nalaze na globalno važnim geostrateškim lokacijama.

2) Prije svega tu se misli na položaj uz granicu Kine (kao i na lokaciju na pomorskoj vezi između Indika i Pacifika). Dodir s Kinom važan je stoga što je – iako je Kina osnovana tek 1949. godine – u svijetu jasno shvaćena njezina rastuća politička (vojna) gospodarska snaga, a sve u uvjetima u kojima Kina uživa izuzetne prednosti geopolitičke lokacije: ona naime uz SSSR participira i u Heartlandu i u Rimlandu, što je prednost teško procjenjivog značenja. Osim toga Kina je azijska zemlja, te se stoga njezina buduća uloga i te kako tiče upravo Azije.

Prva konferencija nesvrstanih zemalja (Beograd 1961, 25 država i 3 promatrača) također nosi neke bitne geopolitičke pečate:

a) Od 25 država (sudionica konferencije) njih čak 18 upravo je iz Rimlanda. Očito je dakle da između nesvrstanosti kao pokreta i izvorne lokacije postoji neka veza, baš kao i ranije u Bandungu. Radi se o tome da je Rimland u doba naglašenoga hladnog rata bio zona u kojoj je trebalo smirivati napetosti, suprotstaviti se zapadnjačkim vojnim blokovima i okruženju oko Srca zemlje (i čitave Kine) i kompenzirati nastojanja da sile Heartlanda i sile mehanizma pronađu u Rimlandu važne saveznike. Uloga nesvrstanosti ne

iscrpljuje se dakle samo u političkim vidovima, nego ima posebno i dodatno značenje baš u svezi s geopolitičkom lokacijom. Razumljivo je da ovo što je navedeno nije bila misao vodilja organizatora, ali se ona prirodno i posve spontano i logično oživotvorila zbog životnosti koju geopolitika sama po sebi sa sobom nosi, i to bez obzira na to postojala li o tome svijest ili ne.

- b) I dalje su sudionici konferencije oni koji između Irana i Laosa graniče s Kinom (osim Butana koji nije bio sudionik) jer je Kina već postala nezaobilazan čimbenik u međunarodnim azijskim odnosima.
- c) Međutim i izvan tog kinesko-azijskog konteksta države sudionice prostorno su tako raspoređene da se i ta činjenica mora dovesti u kontekst važnih geostrateških lokacija, i to na čitavom prostoru između Gibraltara i Nove Gvineje. Zato je važno uočiti da na prostoru sjevernije od indonezijskog otočja pa sve do "četiriju otoka" (oko kojih postoji prijemor između SSSR-a i Japana) nema nesvrstanih zemalja, a njihovo postojanje i ma kako mali utjecaj mogli su biti značajni u smislu popuštanja napetosti koje se vezuju uz probleme Južnog kineskog mora, Sjevernu i Južnu Koreju, odnos Japana prema Aziji općenito.

Srce zemlje u novim uvjetima

Da bismo bolje razumjeli novu (staru) geostrategiju u novoj Rubnoj zemlji poslije 1990-ih godina, potrebno je ukazati na barem četiri osobine klasičnog Heartlanda, tj. na moguće promjene u samom tom prostoru, pri čemu uočavamo:

– **prvo**, teritorij klasičnog Heartlanda smanjen je za 4,003.400 km², tj. teritorij "pet država"¹ u nekadašnjoj sovjetskoj centralnoj Aziji, a to je zamjetna veličina relevantna i u azijskom nedogledu.

– **drugo**, pritom specifičan geopolitički položaj Mongolije ostaje jednak, dakle jednako nepovoljan, vjerojatno najnepovoljniji u svijetu uopće. Osim toga njezino provozno značenje opada, i to zato što su veze europske Rusije i Kine danas povoljnije preko Kazahstana i kineske centralne Azije (vanjska Kina – Nova granica – Sinkjang) negoli preko Mongolije. I naftovodni izlazi iz Sibira mogu izbiti na Pacifik (za Kinu, Koreje i Japan) samo preko ruskog teritorija, a ne preko Mongolije.

– **treće**, pitanje novih državnosti na tlu samoga kineskog Heartlanda više se ne postavlja: Tibet pristaje na status autonomije, a politogenetske težnje u Sinkjangu preslabe su u odnosu na mogućnosti kineske represije, pri čemu su i Rusija i Kina, ali i čitav svijet svjesni sve veće životne važnosti Heartlanda: u ruskom sektoru prvenstveno zbog energenata, u kineskom zbog voda koje dolaze iz Tibeta, o kojima Kina suštinski ovisi. Svemu tome treba dodati i činjenicu postojanja demografske pustoši (pustinje) u čitavom Heartlandu, što je danas nedostatak, ali i moguća prednost u budućnosti – riječ je o enormnoj rezervi životnog prostora. Zato podsjećamo: Republika Saha (Jakutija) u Ruskoj Federaciji ima 3,103.200 km² i samo 940.280 stanovnika (2002. godine), što daje relativnu gustoću od svega 0,3 stan/km², dok kineski Tibet ima na

¹ To su države: Kazahstan, Uzbekistan, Turkmenistan, Kirgistan, Tadžikistan.

1,221.600 km² tek 2,620.000 stanovnika (2000. godina) ili 2,1 stan/km². Taj će životni prostor biti naročito potreban Kini jer se tu nalaze velike rezerve vode, bogatstvo koje ima izgleda da postane jedno od glavnih životnih prednosti globalnih razmjera.

Zbog sve snažnije Kine i njezina sve većeg interesa za vlastiti Heartland više ne dolazi u obzir mogućnost da Heartland bude ugrožen (sam u sebi) iz sebe sama, tj. zbog vlastitih snaga i problema iznutra. Umjesto toga prisutnost Kine i u Tibetu i na Novoj granici sve je jača, što uklanja svaku mogućnost uspjeha separatističkih pokreta, a to onda, u širem kontekstu, znači: što se ruske sastavnice tiče, ona je sužena za račun Rimlanda u kojem se udomaćuje Zapad, a kada je riječ o Kini – ona sve više prodire u vlastiti Heartland i sve ga više povezuje s pravom Kinom na istoku.

I – **četvrto**, u životnom smislu naročito ruski, ali uvelike i kineski Heartland postaju sve značajniji iako demografska pustoš postaje jedna od najvažnijih osobina. Međutim zbog svega navedenog – klasična koncepcija Heartlanda biva dopunjena i drugim, a ne samo geostrateškim sadržajima, zbog čega njegova životna važnost raste. Pritom ne nestaju njegove klasične geostrateške osobine, nego je, naprotiv, njihovo značenje sve veće jer je taj prostor sve važniji zbog toga što je ispunjen egzistencijalnim životnim sadržajima. Iz navedenog je vidljivo da Srce zemlje ne samo da nije izgubilo na značenju, nego je pokazalo i novo značenje ovisno o vrijednosti i novih nalazišta energenata.

Nepovoljne geostrateške osobine i odnosi u okviru R-H doktrine odlikuju se svojom stalnošću, i to u razdoblju od više od stotinjak godina bez obzira

na ostale međunarodne političke prilike, globalizaciju ili novine u vrsti, tehnologiji, razornosti i dometu novih oružja. I ta je konstatacija ključ za razumijevanje i ocjenu onih površnosti i napabirčenih poluznanja koja klasičnu globalnu geostrategiju dovode u pitanje jer, eto, zbog raketno-(kozmičko)-nuklearne tehnologije – klasična globalna geostrategija više, kao, ne vrijedi! Ali tome nije tako: sve u biti ostaje isto, novi su samo dodaci i promjene s tim u vezi koji klasične naslijeđene prilike, nažalost, čine još složenijima i opasnijima. U tom smislu treba početi od Srca zemlje: iako teritorijalno-sigurnosno danas načet i u području “pet država”, tj. u području jugozapadne centralne Azije, što je zapravo novi *azijski Balkan*, i na Dalekom istoku (kineska infiltracija u ruski Sibir kao nov kineski životni prostor) – Heartland je još uvijek neosvojiva tvrđava Euroazije čije pojedine osobine postaju sve važnije, a tu se prije svega misli na izvorišta vode o kojima ovisi ne samo Kina, nego uvelike i Indija i Indokina. Ukratko, dijelovi Heartlanda od ključnog su značenja za život čitavog prostora od Bengalskog zaljeva do Japanskog mora. To je dobar primjer koji pokazuje kako se klasičnim osobinama i zasadama dodaju nove (važnost hidrografije).

Osim toga taj je unutrašnji Heartland (dijelom u posjedu Kine) rezerva životnog prostora za Kinu. On, istina, nije pogodan za masovno agrarno useljavanje, ali se sa svojim ostalim životnim izvorima također kvalificira kao rezerva Lebensrauma.

U svakoj raščlambi osobina novog Rimlanda i odnosa sa Srcem zemlje treba ponajprije istaknuti pitanje:

- 1) pristupa Srcu zemlje (a oni vode kroz Rimland)

- 2) političko-geopolitičkog širenja Rimlanda, i to u zapadnjačkom kontekstu
- 3) sužavanja Srca zemlje na račun interesa Ruske Federacije.

Rimland i nova vlastita snaga

Iako i današnji Rimland zadržava onu temeljnu ulogu spojnog (dodirnog) prostora između heartlandskog i mahanističkog² shvaćanja globalnih međunarodnih odnosa, nužno je ukazati na važne promjene koje nastaju postupno i kumuliraju se tijekom druge polovice XX. st., a danas su izražene u svojoj punini, i to u negativnom kontekstu: naime uz one postojeće utjecaje i interese različitih središta moći izvan Rimlanda i u samoj toj zoni javljaju se vlastita nova središta moći, što znači da i sam Rimland postaje uzrokom vlastitih problema, što očito dodatno usložnjava opće prilike.

Zato, u tom smislu – kao залог vlastite moći – u Rimlandu treba barem nabrojiti slijedeće:

1) **Broj stanovnika.** U Rimlandu se razvilo više država s izuzetno velikim brojem stanovnika, što bitno pridonosi vojnoj moći u slučaju da postoji i politička volja za izmicanje bilo kakvim drastičnim stranim interesima i spremnost na žrtvu (“Boj se onog tko je viko bez golema mrijet jada...”). Velik dio pučanstva daje i velike kopnene vojne snage, a poznato je da se – usprkos bilo kakvoj zrakoplovnoj i uopće tehničkoj nadmoći i blokadi – neki prostor može kontrolirati i njime se može vladati i organizirati ga samo uz snagu kopnene vojske, a to je upravo ono što Zapa-

du nedostaje u i Iraku i Afganistanu, a o Iranu da i ne govorimo. Međutim kada je riječ o broju stanovnika i sposobnostima za obranu, treba biti oprezan. Tako, primjerice, u slučaju Irana (koji je pun samohvale o sposobnostima vlastite obrane) treba voditi računa o tome da je od sedamdesetak milijuna njegovih stanovnika – samo oko 41 milijun “pravih” Iranaca, dok su ostalo nacionalne manjine (i “manjine”), koje imaju na umu više opravdane vlastite negoli zajedničke iranske interese.

Velik broj stanovnika osigurava i veliko unutrašnje tržište: istina, taj broj može imati i naglašeno veliko pozitivno značenje u budućnosti. Dakle veliko tržište na kojem ne mora dominirati strana konkurencija. Iako je Kina velik izvoznik, ona je svoju osnovnu snagu crpila iz sigurnog unutrašnjeg tržišta, koje po popisu iz 2000. godine broji 1.269,500.000 stanovnika.

2) **Energenti i strategija.** Neke države Rimlanda među najvećim su proizvođačima i izvoznicima energenata, imaju najveće poznate rezerve (osim Ruske Federacije koja je velika nepoznanica) i preko njih prolaze važni transportni pravci. To raspolaganje energentima zaista je moćno oružje, ali je to tako više u pretpostavkama negoli u stvarnim mogućnostima, i to iz više razloga: jedinstvena energetska politika zemalja Rimlanda ne postoji, pa zajednički nastup nije moguć, energente imaju i drugi, uskraćivanje izvoza pogađa i te zemlje, dakle govoriti o energentima kao oružju danas nije sasvim smisleno (osim u slučaju Ruske Federacije). Ali ako bi i došlo do obustave izvoza energenata, to je moguće samo u područjima proizvodnje, a nikako transporta jer morske putove – tjesnace (Suez, Bab al Mandab, Hor-

² Naziv prema A. T. Mahanu, ideologu maritimne moći.

muz, indonezijski tjesnaci) Zapad može djelotvorno osigurati, iako će, s vremenom, teroristi otkriti i mogućnosti protutankerskog rata. Osim toga sam Zapad mora čuvati proizvodna područja jer problemi koji izazivaju krizu neće trajati vječno, a za brzo uspostavljanje prethodnog stanja proizvodna područja moraju biti sačuvana.

3) Nove nuklearne sile. Nov i najuvjerljiviji izvor vlastite snage i samo-svijesti jest nuklearno oružje, pri čemu odgovarajuće opasnosti treba stupnjevati, što znači: najsigurnija je situacija u smislu neuporabe nuklearnog oružja bila u hladnom ratu, naime kod glavnih je sudionika postojala jasna svijest o mogućoj globalnoj katastrofi. Sve je zapravo bilo u patu, što je predstavljalo važan zalog sigurnosti. Opasniji su zato bili pojedini regionalni sudionici (Indija, Pakistan) gdje se u međusobni obračun mogla sakriti smicalica o ograničenom taktičkom nuklearnom oružju. I najzad, najopasnija je zapravo situacija danas, kada postoji mogućnost da dio nuklearnog oružja dođe u ruke neodgovornih režima, neodgovornih ne samo prema svijetu nego i prema vlastitom narodu, jer im brojevi daju garanciju preživljavanja. A takvi neodgovorni režimi nalaze se upravo u Rimlandu. No bilo kako bilo, najveću opasnost od posjedovanja nuklearnog oružja danas predstavlja Iran – on ima dovoljan broj stanovnika važan za preživljavanje, raspolaže energentima i islamom snažnog i specifičnog naboja, a ujedno je i jasno označio svoje antisemitske ciljeve (Izrael). To ne vrijedi za Sjevernu Koreju: ona s jedne strane ima Kinu kao bitan saveznički, ali ujedno i inhibirajući čimbenik, s druge strane Japan koji je i suviše jak protivnik, s treće je strane Južna Koreja, koja baš kao i Japan ima izuzetno jake savezni-

ke (SAD). Međutim uza sve to Sjeverna je Koreja uz Iran velik problem u zoni Rimlanda, pri čemu treba istaknuti bitnu razliku među njima. Sjeverna je Koreja raketno-nuklearna prijetnja u uvjetima izrazitog siromaštva, dok je Iran prijetnja u uvjetima snage. Prvo znači mogućnost ucjene i djelotvornoga gospodarskog pritiska, a drugo pruža nekoj državi daleko veće mogućnosti. Ali u svakom slučaju treba podsjetiti: Sjeverna je Koreja, istina, (veljača 2007) odustala od nuklearnog programa koji bi vodio razornim oružjima, ali dobra vjera ipak se ne može pokloniti svemu u potpunosti.

4) Islam u Rimlandu. Kada govorimo o novoj snazi u Rimlandu, onda se ne možemo ograničiti samo na one stvarne sadržaje, što odmah skreće pozornost na značenje islama. U nekim dijelovima Rimlanda islam zaista postaje nova snaga koja se već osjeća i izvan tog prostora. Rubna zemlja odvijek je bila prostor islama, ali njegovo značenje kao odlučnoga pokretačkog procesa datira tek od sredine druge polovice XX. st. otkada je islam ne samo unutrašnja pokretačka snaga i uporište nove samosvijesti nego i bitan vanjsko-politički čimbenik, i to u mnogome, dakle i u onim procesima koje je teško kontrolirati i savladati, što se događa u času kada problem više nije islam, nego njegova fundamentalizacija – talibinizacija. Naravno, kada je riječ o islamu u zoni Rimlanda, treba imati na umu jednu paradoksalnu činjenicu: naime neke najmnogoljudnije islamske zemlje (Bangla Deš, Indonezija) ne mogu se dovesti u kontekst islama o kojemu je ovdje bilo riječi.

Putem islama Rimland je postao zona nove samosvijesti i novi organizacijski oblik za pokretačku snagu masa.

Međutim što se samosvijesti tiče, treba spomenuti još nešto: to je nastanak niza novih država u okviru procesa dekolonijalizacije (nikako ne – dekolonizacije), što je također stvorilo osnovicu za samosvijest u toj zoni.

Globalna geostrategija i novi Rimland

U dokazivanju osobina i važnosti i kontinuiteta između starog i novog Rimlanda (dakle onog do početka 1990-ih godina i nakon njih) najvažniji se argumenti nalaze u okviru geostrategije. Zato treba podsjetiti na glavne geostrateške osobitosti i funkcije starog Rimlanda – one su s jedne strane ponajprije definirane *zapadnjačkom politikom okruženja SSSR-a i njegovih satelita (Varšavski ugovor), a s druge strane ta okružena unutrašnjost nastoji prodrijeti do svjetskog mora* bilo putem odgovarajućih savezništava, vojnih uporišta ili flote, bilo nastojeći iskoristiti izvanblokovsku usmjerenost pojedinih država (Sirija, Indija). Iz navedenog slijedi da je stari Rimland zona potencijalnih sukoba koji moraju imati globalno značenje i posljedice. I sada dolazimo do bitne nove konstatacije: novi Rimland nastavlja osobine onog staroga, ali uz dodatke koji ne samo da naglašavaju bit starijih globalno-geostrateških odnosa nego i otežavaju opće prilike, i to zato što se *i u samom nekada politički nemoćnom azijskom Rimlandu javljaju nova središta moći*, pritom i ona nuklearna. Zato nije čudno što su sudionici konferencije u Bandungu (1955), koja je tražila neke druge odnose u međunarodnoj politici, bili upravo iz afroazijskog Rimlanda čija će teritorijalna lokacija još više doći do izražaja u doba nezavisnosti. Logično je to što zbog svojih geostrateških osobina na sutoku kop-

nene i maritimne moći upravo zemlje Rimlanda traže neke nove putove.

Za razumijevanje čitavog problema Rubne zemlje treba podsjetiti na Spykmana³ koji je još u prvoj polovici XX. st. jasno uobličio zasade o Rimlandu koje se, da ne duljimo previše, za njega svode na to da je upravo Rubna zemlja najvažniji dio svijeta gdje se odvija (i odvijat će se) najvažniji dio svjetske povijesti. Amerike su tada periferije, Afrika je još duboko i čvrsto u kolonijalnim odnosima i udaljena je od euroazijske jezgre moći, što znači: *glavno je poprište svjetskih problema Euroazija, i to u okviru odnosa kopnene i maritimne moći koje se sukobljavaju upravo u Rubnoj zemlji*, i tu je Spykman potpuno u pravu. Time se definitivno formira klasična globalna geostrategija u kojoj su važni kasniji i noviji dodaci, novi sudionici i nova središta moći, ali ne i geostrateške promjene, i to unatoč novoj i sve razvijenijoj zrakoplovnoj i raketno-nuklearnoj sastavnici.

Novi Rimland i novi teritorijalni ekspanzionizam

Iako će se i Indija, a naročito Kina relativno uskoro ostvariti kao velike regionalne euroazijske sile, a Kina se možda ostvari kao svjetska (daleko, ne i jedina) moć, ne treba očekivati njihov pritisak u smislu teritorijalnog širenja. U slučaju Indije to je apsolutno nemoguće, i to iz dvaju razloga: **prvo** – njezini susjedi raspolažu ili zastrašujućim brojem stanovnika (a za potpisanog to su oni od preko 100 do 200 mil. stanovnika, tako Pakistan ima gotovo 135, a Bangladeš preko 123 milijuna), ili

³ N. J. Spykman: "The geography of the peace" (1893-1943) 1943/1944, Harcourt Brace & World.

bi lako osigurali moćna savezništva. I **drugo** – njihovo zaposjedanje (u Himalaji) ne mora zbog oskudnih životnih izvora i relativno malog prostora riješiti nijedan indijski problem.

Dok s jedne strane teritorijalna ekspanzija Indije ne dolazi u obzir, i to ponajprije iz razloga nemoći, za Kinu vrijedi nešto drugo: ona za prostornom ekspanzijom i nema prave potrebe s obzirom na to da izvan prave Kine⁴ ima dovoljno životnog prostora i u Džungariji i Sinkjangu, unutrašnjoj Mongoliji i Tibetu, te joj stoga nikakav dodatni teritorij nije potreban.

Istina, taj kineski Lebensraum na zapadu nije pogodan za masovno (dakle agrarno) naseljavanje, ali ima drugih izuzetnih vrijednosti i u gospodarskom i u geostrateškom smislu (rudarstvo, voda, dio jezgrenog prostora Srca zemlje). To znači da se zapadni kineski Lebensraum nikako ne smije promatrati na način kako je to činila nacistička geopolitička škola za koju je životni prostor bio u prvom redu važan kao mjesto za smještaj viška agrarnog stanovništva i kao izvor hrane. Takvo gledanje dobro odražava probleme njemačkog etnikuma u Srednjoj Europi, ali je ipak i suviše usko i sadržajno nedovoljno. Kina dakle, gledajući onako *grosso modo*, nema potrebe za novim životnim prostorom. Međutim ni ta konstatacija nije sasvim točna jer Kina, prodirući svojim ilegalnim (legalnim) naseljavanjem u rusko Prekoamurje, ipak širi svoj Lebensraum, čime se nakon određenog vremena i dosegnutih kritičnih brojeva može postaviti pitanje

⁴ To je približno sav kineski prostor od crte koja spaja kinesko-rusko-mongolsku tromeđu na sjeveru preko Siana i Čunkinga, Quijanga do kinesko-vijetnamske granice.

pripadnosti tih prostora koje je carska Rusija u XIX. st. osvajala kao svoj pravo kolonijalni posjed, a da ga nikada nije ni dovoljno naselila ni dovoljno integrirala u cjelovit život države, koje će pitanje očito biti otežano i činjenicom da se radi o povijesno neruskim prostorima. O problemu određenoga kineskog ekspanzionizma ipak bi se dakle moglo govoriti, s time da tu nailazimo na onu istu specifičnost koja je vrijedila za stari Rimland: naime u okviru pritiska kopnenih i mahanističkih sila postoje i pritisci kojima je podrijetlo sam Rimland. Nekada su to bile klasične kolonijalne sile iz samog Rimlanda koje su osvajale druga područja u Rimlandu (V. Britanija, Španjolska, Japan itd.), a danas ipak postoji slična mogućnost koju reprezentira Kina. Taj kontinuitet karakteristika starog i novog Rimlanda bitan je dokaz da Rimland kao geostrateška činjenica postoji i danas.

Palestina i otoci u Južnom kineskom moru

Ako se iz konteksta teritorijalnih vidova isključe Indija i Kina kao mogući nosioci problema, ostali su teritorijalni problemi u Rimlandu prostorno (veličinom) uglavnom beznačajni, ali su ipak itekako teški jer se izravno i izričito uklapaju u globalne geostrateške odnose, i to putem savezničkih interesa drugih, koji su u međunarodnim odnosima igrači prvoga reda. Ta osobina opet odražava samu bit Rimlanda: sve što se događa u toj zoni privlači interese i sila iz Srca zemlje i mahanističkih sila, ali i drugih sila iz samog Rimlanda. Zato ti teritorijalni problemi izazivaju interes koji bi inače bio – ovisno o svojem teritorijalnom opsegu – globalno posve nezanimljiv i bez nekih važnijih posljedica. U tu vrstu teritorijalnih pi-

tanja ubrajaju se ona koja se tiču Izraela, Arapa i Palestinaca, indijsko-pakistanskog Kašmira i otoka u Južnom kineskom moru, koji su u kopnenom smislu mali, ali imaju izuzetnu (i rastuću) važnost s obzirom na veličinu i bogatstvo pripadajućih mora.

Rimland i problem pristupa Srcu zemlje

Razumljivo je da taj pristup vodi upravo preko Rimlanda koji se rubom Euroazije u velikom luku proteže između sjeverne Norveške i ruskog dalekog istoka kod Beringova mora. Pritom treba uočiti da postoje dva najlakša pristupa: jedan je onaj iz istočne srednje Europe “koridorom ratova” u središte europske Rusije, odakle se otvara pristup Heartlandu. Osim toga postoji pristup također iz Srednje Europe kroz Vrata naroda u središte Srca zemlje – oba su ta pristupna pravca najpogodnija s obzirom na prirodne uvjete. Sljedeći je pogodan pristup iz Kine prema zapadu: on je povoljan politički/geopolitički jer Kina raspolaže i dijelom Rimlanda i dijelom Heartlanda, istina ne toliko važnog kao što je “Zemlja Lene”. U navedenom smislu nije toliko povoljan, zato što u Kini ipak postoje problemi Tibeta i Sinkjanga koji je u dodiru s prostorom “pet država”, a odatle za Kinu mogu doći samo politički problemi.

U raščlambi pitanja pristupa Srcu zemlje preko Rimlanda osvrnat ćemo se ne samo na ona (poznata i priznata) stajališta o pravcima pristupa Heartlandu nego i na ona nova, koja se u nas advoktiraju u najnovije doba (Domazet Lošo)⁵. Na stranu sada to što je na-

vedena knjiga najbolji i najčitkiji prikaz Domovinskog rata u nas, s obiljem geopolitike i geostrategije, što stručnjaci vrlo rado čitaju, ali – uočavaju i bitne pogreške i natege. Zato se posebno treba osvrnuti na kartografski prilog br. 48 (str. 294 u navedenoj knjizi, poglavlje: “Geopolitički interesi na jugoistoku Europe, str. 292) pod naslovom: “Hrvatska drži ključ ulaska u sjeverni dio prvih vrata Euroazije...”. Tu nailazimo na posvemašnje neprihvatljivosti i nesklapnosti:

1. Ponajprije treba istaknuti ono što naizgled stoji – a to je položaj Hrvatske na rubu Euroazije iz kojeg slijedi da bi ona mogla imati ulogu vrata jer vrata su uvijek na rubu, na granici nečega. Zato bi se kao vrata za ulazak u Euroaziju mogli shvatiti i prostori između Bretagne i Danske, zatim na sutoku sjeverne Norveške, Finske i ruskog poluotoka Kola. Međutim za Hrvatsku to ne vrijedi – ona nije ni na kakvim vratima i nije baš na rubu Euroazije, nego je, gledajući u odnosu na Aziju, locirana nešto povučenije prema unutrašnjosti kopna. Ako se radi o vratima (koja moraju biti na rubu), onda je to prostor južna Italija – Jonsko more – Albanija – grčki poluotok (lociran južnije od spojnice Krf – Solun) ili grčko-egejsko pročelje – ti prostori jesu na rubu i mogu biti vrata, a Hrvatska to nika-ko nije (Usput rečeno, vidljivo je da su spomenute kartografske priloge radili loši tehnički crtači, a ne kartografi. Kartografija je jedva čitljiva, a legenda je nepotpuna.).
2. Ako u slučaju Hrvatske i njezine navodne uloge vrata u Euroaziju dopustimo i neka pretjerivanja u širini shvaćanja, prava se kritika odno-

⁵ Davor Domazet Lošo, *Hrvatska i veliko ratište* (Naklada sv. Juraj, Zagreb, 2002, str. 333).

si na očite natege: tako slika 59 (str. 333) s potpisom "Strategijska crna rupa..." zahtijeva bespoštedan kritički pristup kako slijedi:

- a) U Europi označena su vrata Euroazije između Turske – Balkana – Srednje Europe i južnog Baltika (Litva) te je jasno vidljivo da Hrvatska nikako ne ulazi u "sjeverni dio prvih vrata Euroazije".
- b) Kao sljedeća vrata Euroazije označen je prostor između Arapsko-perzijskog zaljeva (službeno to je samo Perzijski zaljev, ali u životnom, etičkom smislu to je zapravo Arapsko-perzijski zaljev) i, uključno, Burme. Označiti to pročelje kao "vrata" velika je besmislica jer između Irana i Burme pristup unutrašnjosti Euroazije onemogućava u svijetu najviši i kompaktni gorski blok s prijevajima od četiri ili preko pet tisuća metara, što posvema negira ulogu bilo kakvih vrata, s izuzetkom dijela Irana i Afganistana koji su povoljni za pristup u unutrašnjost, dok Pakistan, Indija, Nepal, Butan i Burma ne mogu biti nikakva vrata za unutrašnjost Euroazije.
- c) Posvemašnja neprimjerenost vrijedi i za "vrata Euroazije" između širokog prostora Sumatre i Filipina. Ponajprije, to nisu nikakva vrata za unutrašnjost Euroazije, nego tek pristupni prostor obalnom euroazijskom kopnu odakle bi tek trebalo ući u Euroaziju. Međutim ni Indokineski poluotok, a ni južna Kina nisu prikladni za pristup unutrašnjosti, i to zbog prirodnih uvjeta.

Nova geostrategija u novom Rimlandu

U razmatranju različitih političkih/geopolitičkih problema u svezi s današnjom Rubnom zemljom potrebno je, uvodno, načiniti određenu klasifikaciju. Tako ističemo:

1. Problemi u svezi s Rimlandom mogu biti dvostruki, tj. postoje *pravi (primarni) rimlandski problemi*, koji se razlikuju od problema *lociranih u Rimlandu*. Ovdje će se razmatrati samo prvi slučaj, što znači primarni, *pravi (potpuni) dvostrani rimlandski problemi*, koji uključuju i heartlandske i mahanističke interese i djelovanja u kontekstu H-R doktrine. Ti pravi rimlandski problemi uključuju moguć sukob različite vrste i intenziteta.

Za razliku od njih, postoje i *nepotpuni (jednostrani) sekundarni rimlandski problemi* koji uključuju samo jednu od spomenutih sastavnica, bilo onu heartlandsku bilo mahanističku, što ne rezultira mogućnošću sukoba, nego samo jednu stranu ustoličuje kao aktera u politici prisutnosti, dok se druga strana isključuje iz ostvarivanja određenih interesa, tj. negira se njezino interesno područje u Rimlandu. Ta druga strana dakle ne djeluje u nekom problemu, a njezini se interesi potiru. Zbog uključivanja samo jedne (bilo heartlandske bilo mahanističke sastavnice) i isključivanja one druge još uvijek je riječ o rimlandskim problemima, dakle onima u kontekstu H-R doktrine, ali to su problemi sekundarnog značenja.

Svi ostali problemi, bili oni ma kako teški, ako izostaje kontekst H-R doktrine, nisu rimlandski problemi, nego su tek problemi u Rimlandu i njima se ovdje nećemo baviti jer nisu dio naše teme.

Za razumijevanje pravih rimland-skih problema nužno je uvesti određeno stupnjevanje, pa tako u eskalirajućem smislu razlikujemo: *postojeće probleme* (koji mogu biti i zamrznuti i/ili povremeni), zatim *napetosti* koje vode do *prijetnje*, a one mogu rezultirati *sukobima* koji se odražavaju ne samo na neposredne sudionike nego mogu imati i šire regionalno i globalno značenje. S tim u vezi treba istaknuti još jednu bitnu geopolitičku osobinu Rimlanda: on se dijeli na stabilni i nestabilni Rimland, na što se nailazi i u europskom i azijskom dijelu.

Azijski Balkan – kao novina. Iako je jedna od najvažnijih osobina novog Rimlanda upravo očuvanje (trajanje) stare geostrategije i starih sukoba, treba isto tako ukazati i na novine koje su zaista bitne, pojavile su se naglo i osigurano im je dugo trajanje. A tu se prije svega misli na azijski Balkan. Promjene koje su se dogodile na tom dodirnom prostoru zaista su impresivne i najznačajnije su u čitavoj Rubnoj zemlji uopće, ali uvijek u kontekstu osobina starog Rimlanda. Zato posebno treba razmotriti više aspekata:

Prvo – sužavanje Srca zemlje. Upravo je ovdje došlo do bitnog teritorijalnog sužavanja Srca zemlje i širenja Rubne zemlje, pri čemu je moguće da status Kazahstana ostane upitan iako potpisani preferira da ga se pribroji Heartlandu. Drugim riječima, mahaničke sile ozbiljno su prodrle u Srce zemlje, što je u doba hladnog rata bilo posve nezamislivo. Za razumijevanje današnjih globalnih prilika važno je upozoriti da ne samo osnove nego i većina detalja klasične globalne geostrategije vrijede i danas u posve promijenjenim globalnim političkim okolnostima. A ta je konstatacija važna iz

razloga što ukazuje na činjenicu da određeni *prostorni odnosi, raspored velikih kopna i mora i njihovo geostrateško značenje nadrastaju i nadilaze neke, makar i krupne političke mijene i iskazuju se kao konstanta u razumijevanju međunarodnih političkih odnosa.*

Međutim ima i promjena, ali to su samo promjene u dimenzijama teritorija te u značenju lokacije, koje ni u kojem slučaju ne mijenjaju naslijeđenu suštinu. (Najbolje se to može pratiti na priloženoj kartografiji.)

Drugo – azijski Balkan u svom je zapadnom, dakle vanjskom, rubnom kavkavskom sektoru moguće poprište širenja NATO-ova okruženja ako Gruzija, a možebitno i Azerbajdžan uđu u tu organizaciju, što bi značilo kraj i ispunjenje NATO-ove politike okruženja jer se “pet država” teško može zamisliti u okviru NATO-a.

Novi Rimland i politika zapadnjačkog okruženja. Već i sam začetak NATO pakta i njegov kasniji teritorijalni razvitak (1949-2004) jasno su pokazali zapadnjačku tendenciju da Sovjetski Savez i Varšavski ugovor (dakle zapravo jedan prošireni Heartland) treba vojno-blokovski okružiti. Nakon raspada CENTO pakta Turska je dugo bila najistočnije isturen član NATO-a: daljnje blokovsko širenje prema istoku više nije bilo moguće jer je “pet država” pripadalo SSSR-u. Međutim od početka 1990-ih godina prilike se mijenjaju: azijski Balkan, i to njegov zapadni dio (s Armenijom) i njegov istočni dio (“pet država”), više nije dio SSSR-a (Ruske Federacije), što znači da se i tu otvaraju mogućnosti za zapadnjačko blokovsko širenje, odnosno tako je barem izgledalo. Nešto se od toga i može ostvariti, tj. da Gruzija po ubrzanom postupku (ideja Zapada iz 2006) uđe u

NATO, što je međutim ubrzo zamrlo, a onda preostaje još samo to da i Azerbajdžan uđe u NATO, što bi onda ujedno značilo i kraj blokovskog širenja prema istoku jer "pet država" – iako su se riješile sovjetske dominacije – ipak nije spremno izraziti političku (geostratešku) opredijeljenost, i to prema Zapadu. Razlozi su za to jasni: Kazahstan je još znatno povezan s Ruskom Federacijom, dok su njezini interesi prema tom dijelu bliskog inozemstva naglašeni. A ostale tri države (Uzbekistan, Kirgistan, Tadžikistan) interesno su podijeljene. Tako u Kirgistanu i Tadžikistanu svoje vojne baze imaju i SAD i Ruska Federacija (a SAD još i u Uzbekistanu), dok Turkmenistan, zbog svojih unutrašnjih problema i općeg političkog habitusa, logično, ne može doći u obzir za neku prozapadnjačku orijentaciju.

Treće – bitno se povećao broj LLC⁶ država, što samo može otežati međudržavne odnose. Pritom su poseban problem one među "pet država" koje nemaju pristup čak ni do Kaspijskog jezera.

Četvrto – na azijskom Balkanu jedna zemlja zaslužuje posebnu pozornost: to je Afganistan. Naime riječ je o činjenici da on ulazi u red pet zemalja koje zauzimaju neke ključne lokacije i funkcije u zoni Rubne zemlje, što je važno poslije 1990-ih godina, i to na azijskom Rimlandu. To su Turska, Iran i Sjeverna Koreja – one imaju značenje prema vani, prema drugima, tj. aktivno značenje, dok dvije (Afganistan i Mongolija) imaju značenje samo prema unutra, tj. prema samima sebi, odnosno prema unutrašnjim azijskim odnosima (pasivno značenje). U tom smislu najlakše je

apsolvirati dva posljednja slučaja: istina je da Mongolija može odigrati bitnu geostratešku ulogu ukoliko se prikloni bilo Ruskoj Federaciji bilo Kini. Međutim to je još uvijek samo uloga koja se tiče same Mongolije i odnosa u samom Srcu zemlje, dakle unutar same Azije, čime je onda izostavljena globalna sastavnica. Osim toga Mongolija je danas najpoznatija kao tamponski međuprostor, ali drugačije je u slučaju Turske, Afganistana i Sjeverne Koreje.

Budući da smo na značenje i ulogu Turske već upozorili, a što se tiče Irana i Sjeverne Koreje sve je prilično jasno i zato nezanimljivo – ostaje dakle da kažemo nešto više o Afganistanu.

U povijesno-geostrateškom smislu on je tipična zemlja Rimlanda izložena i heartlandskim i mahanističkim silama, što se čita ovako: carska Rusija nije u svom širenju na jug uspjela savladati ipak udaljenu gorsku prečagu, a V. Britanija nije uspjela prodrijeti u gorski okvir. Veličina je Afganistana ipak znatna (647.500 km²), a to je za oko 100.000 km² veće od jedne Francuske, dok je opća pristupačnost otežana. Istina, danas se to rješava zračnim prometom, ali trajno i cjelovito ovladavanje tim prostorom ipak izmiče. U povijesnom smislu Afganistan poprima ulogu *tamponske zone*, naročito njegova provincija Wakhan između ruskih i britanskih interesa. Međutim u drugačijim prilikama geostrateško značenje Afganistana općenito opada, što znači da i spomenuta provincija, kao stari i čuveni tampon između Rusa i Engleza (a koji se još naslanja i na Kinu), gubi svoje značenje, ali lokacija između heartlandskih i mahanističkih sila traje i danas. Zato, prije svega, Afganistan treba promatrati kao sastavnicu zapadnjačkog okruženja oko Srca zemlje na-

⁶ LLC – **Land Locked Countries** – države bez vlastitog pristupa moru.

kon što je SSSR izgubio Afganistanski rat (1988-1989). Međutim osim te Afganistan ima još jednu, daleko važniju ulogu. Naime *on predstavlja mogućnost za regionalno okruženje, i to – Irana!* Ta je konstatacija važna jer ako se SAD, na neki ozbiljniji način, okrene protiv Irana, valja uočiti da je on lociran između natovske Turske, američkog/zapadnjačkog Iraka i američkog/zapadnjačkog Afganistana (ukoliko oni ondje uspiju), dok SAD u Kirgistanu, Uzbekistanu i Tadžikistanu imaju svoje vojne baze. Takva je situacija za Iran očito nepovoljna, a u svemu tome Afganistan igra određenu ulogu.

Iako je sve navedeno posve realno, neke stvari mogu biti samo natega: moglo bi se pretpostaviti kako bi pojedine države azijskog Balkana (a onda i Afganistan) mogle ući u NATO, što je posve nerealno: naime takve katične zemlje NATO-u nisu potrebne, njih se, istina, može (?) pacificirati, ali time one ne stječu apsolutno nikakve kvalifikacije za NATO i toj organizaciji nisu potrebne. Osim toga Afganistan nema ni nafte ni plina (iako može biti dragocjen kao provozna zemlja), uloga okruženja u odnosu na Iran jest važna, ali samo potencijalno jer SAD danas više nema snage za još jedan veliki rat kad već ne dobiva – a to znači da gubi – rat u Iraku. Što se tiče NATO-a i “pet država”, teško bi bilo odrediti koje bi to zemlje mogle biti kvalificirane za NATO, pri čemu postojanje američkih vojnih uporišta ne znači nikakvo uvodno poglavlje jer u nekim državama (Tadžikistan, Kirgistan) postoje i američke i ruske vojne baze (!), dok Turkmekistan otpada zbog unutarpolitičkih razloga. Osim toga svako eventualno širenje NATO-a na područje “pet država” znači teritorijalno približavanje

NATO-a Kini, a to može uroditi samo novim složenostima. Sve u svemu, pretvoriti Afganistan u neku pacificiranu američku bazu i zapadnjačkog igrača u tom prostoru posve je *iluzorno sve dotle dok talibani imaju podršku pučanstva, a imaju je*, što islamsko-fundamentalistički talibanski kompleks u Afganistanu čini vrlo otpornim.

U prometnom smislu – barem što se tiče legalnih vidova Afganistan nije nikakav važniji prometni prostor, nema nikakvih odlučujućih prometnica (poprečnica) regionalnog značenja, bilo između sjevera i juga bilo između zapada i istoka, zahvaljujući kojima bi bio sudionik (posrednik). Khyberski prijevoj (1020 m) ima, istina, veliko povijesno (i mitsko) značenje, ali ono je danas uvelike zamrlo, pogotovo kad je riječ o masovnom prometu u skladu s današnjim potrebama. Osim toga Afganistan jest potencijalna veza (izlaz – ulaz) za onih pet LLC država u dijelu centralne Azije, s napomenom da može biti samo dio dvostrukog tranzita (Afganistan i Pakistan, Afganistan i Iran), što znači da je Iran daleko važniji. Jedino vrednije prometno značenje Afganistan može ostvariti polaganjem energetskih cjevovoda do Indijskog oceana, ali to je još stvar dalje budućnosti. Ako se svemu tome dodaju i turbulentne društvene prilike, onda je Afganistan, zapravo, *prometno mrtav međuprostor* između “pet država”, Irana i Pakistana, osim, dakako, kada su narkotici i oružje u pitanju, pri čemu treba posebno istaknuti: za krijumčarenje droge i oružja to je jedno od najvažnijih čvorišnih prostora na svijetu.

Afganistan i geostrateške sastavnice. Danas u politici i politologiji (navlastito u znanosti o međunarodnim

odnosima i geopolitici) postoji suglasnost o važnosti lokacije Afganistana kad je riječ o geostrateškim sastavnicama, zbog čega ističemo:

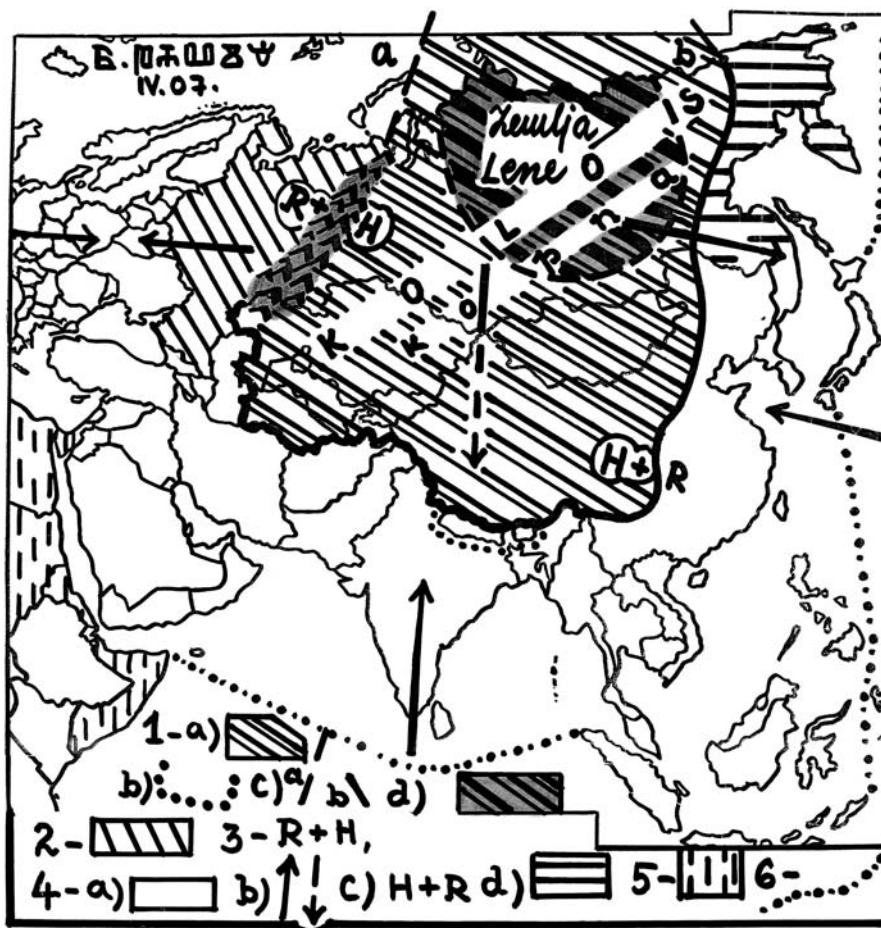
a) Afganistan je u isti mah potencijalan tranzitni, ali danas realan izolacioni prostor. Za SAD on je zapreka za pristup teritoriju koji čini "pet država", i to baš u uvjetima u kojima bi morao biti važan tranzitni prostor. Taj je problem istaknut naročito kada se uoči da u odnosu na "pet država" geostratešku (i svaku drugu) prečagu čini još i Iran. To dakle znači da idući istočnije od Turske, izolaciona barijera postaje očita. Ali to nije sve: ona se nastavlja i dalje jer uključuje kinesku Novu granicu. Dakle potencijalna veza "pet država" – Afganistan, Pakistan – Iran danas ne funkcionira.

b) Za ocjenu značenja lokacije Afganistana važno je uočiti njegov centralitet između "pet država", Irana i Pakistana (Afganistan graniči i s Kinom,

ali s obzirom na izravan kineski do-
dir Kine s Pakistanom ta je činjenica zanemariva). Takav centralitet može imati vrlo negativne posljedice: naime SAD smatra da je Afganistan središte muslimanskog terorizma i u takvu su prostoru talibani zapravo već stvorili svoju državu koja ne uključuje Kabul, ali uključuje većinu ostaloga, i sve dok imaju podršku stanovništva, ništa se neće promijeniti. SAD jest, tj. *mora* biti zainteresiran za Afganistan jer se talibanski fundamentalizam može prelići i u Pakistan, ali i u "pet država" koje su sve islamske i u kojima islamizacija doživljava novu afirmaciju poslije razdoblja sovjetske ateizacije, a od islamizacije do ekstremističke fundamentalizacije – talibanizacije nije daleko. Posebno je velika opasnost da muslimanski ekstremisti prevladaju u Pakistanu, a on, ne zaboravimo, ima nuklearno oružje. Sve u svemu, za širenje zla Afganistan ima vrlo povoljnu lokaciju.

KARTOGRAFIJA

Teritorijalni obuhvat i položaj – Raspored Heartlanda i Rimlanda u doba klasične globalne geostrategije do početka 1990-ih godina (I)

Položaj i sastav zone Rimlanda – dani su već u samom njezinu nazivu – to je zona, spojnica na dodiru euroazijskog kopna i svjetskog mora koju čine dvije sastavnice: **prvo** – *unutrašnji Rimland*: to su (1) rubovi euroazijskog kopna gdje daleko najveći broj država ima vlastita primorska proćelja, zatim (2) odgovarajuća teritorijalna mora te (3) rubna mora (mora Rimlanda) – ona prelaze širinu teritorijalnih mora, a određuju se spojnicama između pojedinih istaknutih, isturenih točaka kopna.

I **drugo** – *vanjski Rimland* čine afričke države Sredozemlja i one uz Crveno more koje raspolazu vlastitim primorskim proćeljima (vidi legendu 6).

1 – a) **Primarni i dio klasičnog Heartlanda**. U okviru H-R doktrine koja u rasporedu svjetskog kopna i mora te određenih središta moći vidi jedan od vido-

va glavnih geostrateških tvrđava teško pristupačnih s mora i praktički neosvojivih. Heartland je prvenstveno određen po fizičko-geografskim osobinama (reljef, udaljenosti, nepristupačnost i izolacija od mora). Međutim taj kriterij nije posve dosljedan jer se moralo voditi računa o državnim granicama, i to između Kaspijskog jezera i najsjevernijeg dijela granice Burma-Kina. Velika je geostrateška prednost Heartlanda u tome što je on uvelike politički jedinstven, što naročito vrijedi za SSSR i Rusku Federaciju, ali ima i nedostatak. Naime djelomice se u Heartlandu nalazi Kina, što znači unošenje mogućih problema i suprotnosti u samu geostratešku svjetsku tvrđavu. U određivanju teritorijalnog obuhvata, granica Heartlanda, postoji više inačica (pri čemu se ne iznosi detaljna argumentacija), a ovdje je donesena ona autorska, što također vrijedi i za prostor Rimlanda (vidi legendu 4 a).

b) Iako se odlikuju reljefnom nepristupačnošću, ni Nepal ni Butan nisu dio Heartlanda jer su ipak otvoreniji prema indijskom subkontinentu i prekomorskim silama negoli prema ostalom Heartlandu. Međutim ako bismo ih pribrojili Heartlandu, to i ne bi bila pogreška, no cijelo je pitanje nevažno u kontekstu sveukupnih H-R odnosa.

c) Činjenica da je Heartland u dodiru s morem duž arktičkog proćelja ne znači nikakvo postojanje Rimlanda u tom prostoru jer se arktička mora zapravo ponašaju kao kopno, tj. kao dio Srca zemlje, tako da se kopnjeni Heartland zapravo nastavlja prema Sjevernom polu. Zbog zaleđenosti sjeverna ruska mora mogu se ograničeno koristiti samo nekoliko mjeseci godišnje, međutim zbog topljenja leda na polovima za desetak ili petnaestak godina, dakle do 2020. godine, moći će se trajno koristiti plovni putovi (uz ulazak u velika riječna ušća), što može bitno promijeniti i geostrateške odnose.

d) U samom Heartlandu postoji jedan vrlo izoliran i geostrateški najbolje branjen prostor – to je tzv. Zemlja Lene (Lena Land), što približno odgovara Jakutiji koja obuhvaća jedno zaista izolirano područje Heartlanda – riječ je zapravo o međuprostoru Lena – Jenisej, koji je sa sjevera branjen još i Arktikom.

Sam Heartland može se slikovito nazvati i “Koloa kopna”, koji je okružen Rimlandom i mahanističkim silama (“Levijatan mora”).

2 – **Sekundarni Heartland (“ruski Rimland”)** obuhvaća dio Ruske Federacije, tj. Europsku Rusiju. Heartlandu je sličan po dimenzijama, veličini prostora, a Rimlandu po tome što ima (relativno) povoljan pristup moru, i to čak na tri mjesta (Barentsovo, Baltičko, Crno more).

Sovjetski – ruski zapadni Rimland – po svom položaju i participaciji na morima već jest dio zone Rimlanda, ali zbog svoje političke pripadnosti SSSR-u mora ga se shvaćati u geostrateškom jedinstvu s Heartlandom (politički Heartland).

3 – R + H – Iz navedenog slijedi da je na zapadu SSSR/Ruska Federacija dio te Rubne zemlje i Srca zemlje, ali su osobine Rimlanda ipak relativno skromno zastupljene jer se s obzirom na mogućnosti participacije na svjetskom moru Ruska Federacija ipak razlikuje od Kine (koja je također H + R država) jer je kineski pristup moru daleko povoljniji.

4 – a) **Zona pravog Rimlanda** (u Africi treba izostaviti Etopiju, Keniju i Tanzaniju). Tu valja ubrojiti čitavu Europu (s Islandom), zatim sve obalne sredozemne

zemlje u Africi te one uz obale Crvenog mora, zatim prostor dalje u Aziji kako je označeno. Jasno je vidljivo da je Rimland polukružna zona koja okružuje Heartland. Dodir i (uglavnom) lake veze s morem bitne su osobine te zone. Za razliku od politički jednostavnijeg, kompaktnijeg Srca zemlje Rimland je politički raznolikiji, odlikuje se i međusobnim sukobima središta moći lociranih u toj zoni, tako da jedinstvena protuheartlandska orijentacija nikada nije mogla biti ostvarena. Zbog izloženosti Rimlanda utjecajima i kopnenih i mahanističkih sila logično je što se baš ovdje (uz Afriku) oformio niz nesvrstanih zemalja.

b) To je zona sukoba interesa kopnenih i maritimnih (mahanističkih) sila – takva je bila, takva je i ostala.

Rimland ima svoj kopneni i otočni dio, a pripadaju mu i sva teritorijalna mora obalnih država.

c) H + R – slično kao i SSSR, ali i mnogo intenzivnije, i Kina je H + R država, što je u svakom slučaju neprocjenjiva geostrateška i životna prednost.

d) Istočni sovjetski Rimland na Dalekom istoku ima, s obzirom na lokaciju, izrazite osobine Rimlanda, ali sjevernije od Sahalina i ušća Amura predstavlja beživotan i demografski prazan prostor, tako da se i ne može ubrojiti u pravi Rimland, nego je praktički dio Srca zemlje. Ako izdvojimo poseban sovjetski, ruski Rimland, riječ je o podjeli čitave Rubne zemlje na tzv. pravi Rimland, koji ima klasične geostrateške osobine (a čine ga kopneni dio, otočni dio i odgovarajući dijelovi mora) i zatim, riječ je o sovjetskom – ruskom Rimlandu.

5 – Dio vanjskog Rimlanda u Africi. U vanjsku Rubnu zemlju ubrajala se i Etiopija sve do 1993. godine jer je ona dotad bila u posjedu Eritreje.

6 – Granica rubnih mora Rimlanda u Aziji (Arapsko more, Bengalski zaljev, sva indonezijska mora, Južno kinesko more, Istočno kinesko more, Žuto more, Japansko more, Ohotsko more, Beringovo more). U Europi je rubno more Sjeverno more. Osim navedenog u Rimlandu postoje i unutrašnja mora (Baltik, Jadran, Crno more, otvoreno Sredozemlje, Crveno more, Perzijski zaljev).

Rubna euroazijska vrata za ulazak u kopnenu unutrašnjost

1 – (1) – glavni dio europskih vrata prema unutrašnjosti Azije (od Crnog mora do Finskog zaljeva; najpovoljniji je pristup kroz Vrata naroda).

1 a) – turska vrata prema azijskom Balkanu i ostaloj Aziji.

2 – (2) – međuprostor između Irana i Burme nikako se ne može smatrati vratima Azije.¹

3 – (3) – međuprostor Sumatra-Filipini također ne predstavlja vrata za unutrašnjost Azije, nego je to tek pristup obali azijskog kopna.²

4 – (4) – Iran (ali dijelom i Afganistan) koji je uz Vrata naroda najpogodniji za pristup u Aziju jer se izbjegava čitava reljefna prečaga između dijela Afganistana i sjeverne Burme.

5 – (5) – pogodan kineski ulaz na crti Peking – Urumči (Sinkjang). Ovo je relativno pogodan pristup jer se izbjegavaju velike pustinje na sjeveru i visoki reljef na jugu.

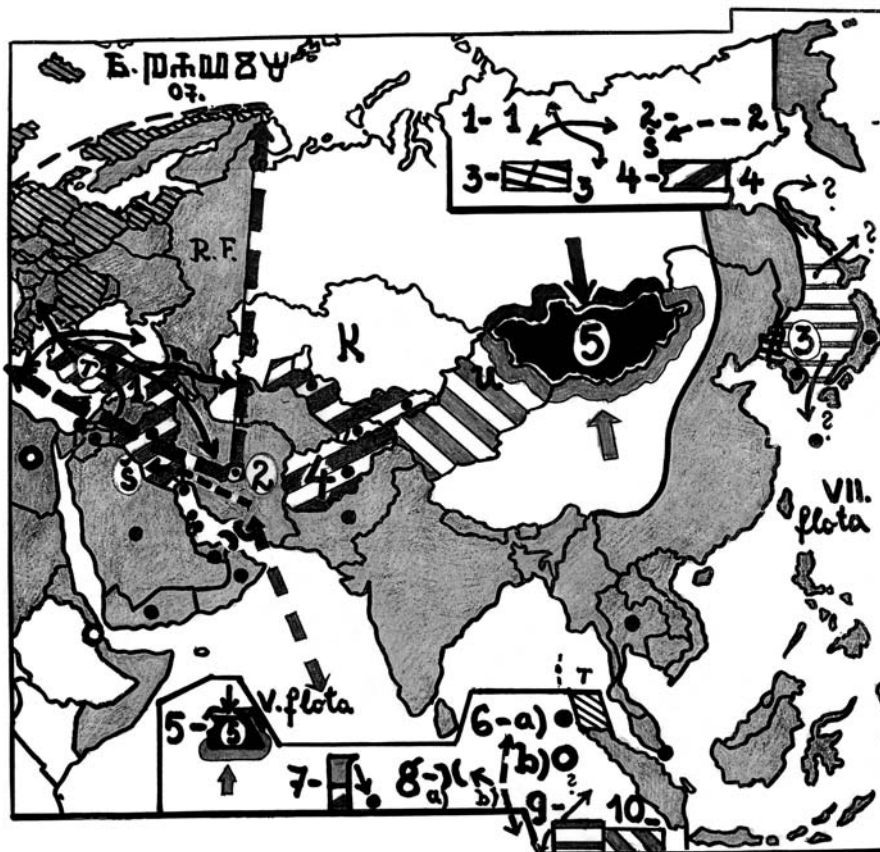
6 – (6) – Isto je tako pogodan ruski pristup u unutrašnjost s Dalekog istoka koridorom transsibirske željeznice.

¹ Prema Domazet: *Hrvatska i veliko ratište*, Zagreb, 2002, str. 333.

² Domazet, isto, str. 333.

Osnove nove geostrategije u azijskom Rimlandu
i aktivno i pasivno značenje ključnih životnih lokacija

Novi Rimland kao neosvojiv Rimland

Razmatrajući pitanje geostrategija u azijskoj Rubnoj zemlji, valja posebno upozoriti na činjenicu po kojoj se bitno, zaista bitno razlikuju stari i novi Rimland, a tu onda mora biti riječ o njegovoj osvojitosti (neosvojitosti). Tako je nekada stari Rimland bio osvojiva zona od strane kolonijalističkih sila, dok je za razliku od toga Srce zemlje bilo nedostižno i nedodirljivo. Međutim ni prvo, a donekle ni drugo danas više ne vrijedi, naročito kad je riječ o (ne)osvojitosti Rubne zemlje: tj. danas je to vojno neosvojiva zona, na što jasno upućuju primjeri Vijetnama, Afganistana i Iraka (a zapravo i Irana). Drugim riječima, ako postoji politička volja, dovoljan broj stanovnika i *spremnost na žrtvu*, teritorijalna osvajanja i pacifikacija iz koje bi proizašli normalni odnosi danas više nisu mogući (jedna je iznimka mogućnost da Kina pregazi Tajvan, ali to ne dolazi u obzir iz političkih razloga). Dakle s jedne strane Rimland više nije zona mogućih osvajanja i taj je obrat između starog i novog Rimlanda od ključnog značenja. S druge strane važan je sličan obrat, naime Srce zemlje više nije nedodirljiv prostor jer je Zapad dijelom već

prodru u to područje ("pet država"), dok Kina na Dalekom istoku puzajućom infiltracijom također ulazi u Srce zemlje. Geostrateški su odnosi dakle bitno promijenjeni, ali nisu postali nimalo jednostavniji i povoljniji: geostrateška je osjetljivost zadržana i jasno se vidi da se nije moguće izvući iz problema koje nameće dodir između Rimlanda i Srca zemlje.

1 – (1) – **Turska kao životno križište između Europe i Azije.** Ta je uloga važna, ali se ne smije pretjerivati i Turskoj pridavati uloga nekakvog "mosta" između Europe i Azije i unutar same Azije jer je ona samo prometno-tehničke naravi, dok izostaju društveni sadržaji: navodna uloga nacionalnih manjina (kao "mostova"), što je, primjerice, naročito naglašeno u slučaju tursko-iračkog Kurdistan, zatim religijski dodiri između nereligijske Europe i muslimanske, ali i svjetovne Turske i arapskog islama – sve su to političke fraze za ispravnu, službouljudnu diplomatsku uporabu.

2 – (2) – **Zbog očitih, relativno skorih nuklearnih i već postojećih raketnih mogućnosti,** ekstremističke politike (antiizraelizam) i utjecaja u regiji (pomoć ši-jitima – Š – u Iraku, nesuprotstavljanje talibanizaciji u Afganistanu) Iran je država koju treba shvaćati kao ključnoga igrača u ovom dijelu Rubne zemlje, čiji položaj i dodiri mogu utjecati na daleko širi prostor (raketna sastavnica).

3 – (3) – **Sjeverna Koreja sa svojom raketno-nuklearnom sastavnicom** (danas uz odustajanje kojemu ne treba previše vjerovati) na položaju odakle je dostižan čak i SAD važan je primjer aktivnog značenja geopolitičke lokacije. Pritom treba posebno istaknuti izuzetno visoku samosvijest Sjeverne Koreje te snagu i sposobnost represivnog režima, koji se u uvjetima teških unutrašnjih problema i okruženja jakim regionalnim silama (Ruska Federacija, Japan, Kina, SAD) ipak uspješno odupire svim političko-gospodarskim pritiscima, uz uzmicanja za koja držimo da su samo privremena i taktičke naravi. Očito je da se radi o samosvjesnom narodu sposobnom da podnese žrtve i nedaće, čime je njegova budućnost osigurana.

4 – (4) – **Okruženje Irana u zapadnjačkom kontekstu** (koje se odnosi i na dio akvatorija Indijskog oceana – V. flota SAD-a), a u čemu sudjeluje i Afganistan, ali samo u okviru pasivnog, dakle samo unutarazijskog značenja. Okruženje Irana i na kopnu i na moru u svakom je slučaju impresivno.

5 – (5) – **Mongolija** kao vjerojatno geopolitički najizoliraniji dio svijeta, na lokaciji pasivnog značenja nemogućoj za život.

6 – a) **Države Rubne zemlje u Aziji** u kojima su smještene (stalne ili povremene) američke vojne baze (kosim crtama prikazan je i NATO). Raspored američkih vojnih uporišta ukazuje na ulogu okruženja koje je, logično, slabije zastupljeno u Indiji i Kini, a posve nedostaje na ruskom dalekom istoku. Treba naglasiti da američke vojne baze nisu uvijek u kategoriji klasičnih vojnih baza, kako se općenito shvaćaju, nego da se radi o vojnim uporištima u funkciji okupacije (Irak, Afganistan). Sve to znači da je klasično okruženje oko Heartlanda u Aziji nestalo, jedini je još preostatak okruženja NATO (ali u Europi), pri čemu treba dodati i Tursku (T).

b) Američke vojne baze u afričkom Rimlandu, iako nisu u Aziji, valja uzeti u obzir kada je riječ o geostrategiji azijskog Rimlanda.

7 – **Zona Rubne zemlje u Aziji i dijelu Europe i Afrike.** Zbog sada nevažnih razloga – Kazahstan (K) mogao bi se pribrojiti i Rimlandu.

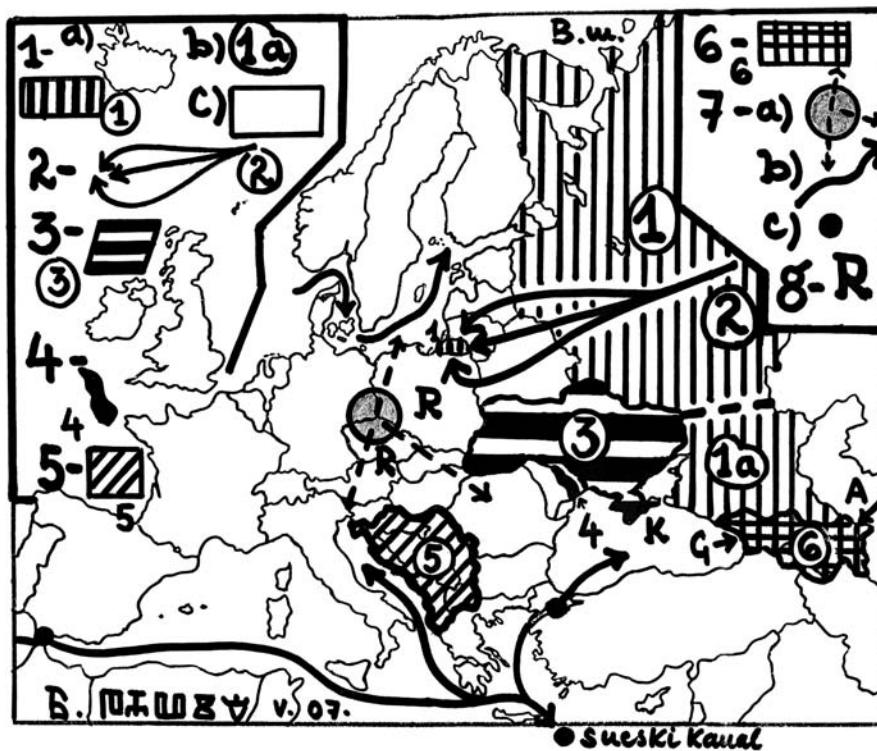
8 – a) Iran kontrolira Hormuški tjesnac, jedan od najvažnijih svjetskih morskih tjesnaca za provoz nafte (i prema Africi, Europi i ostaloj Aziji), širok pedesetak kilometara, u kojem se nalaze i iranski otoci i oni koje je Iran okupirao. Ni na jednom svjetskom prolazu za naftu ne postoji situacija da odlučujuću kontrolu ima jedna regionalna sila koja je izrazito neprijateljska i u sukobu je sa Zapadom.

b) ako se pretpostavi da bi **Iran raketama mogao ugroziti** ne samo Izrael nego i čitav europski NATO i Euniju, njegove rakete moraju prelijetati i Rusku Federaciju, Bjelorusiju i Ukrajinu te južno europsko Sredozemlje, a to izlaže Iran prijetnjama od kojih se najvjerojatnije ne bi mogao obraniti. Na udar iranskih raketa dolazi i američka V. flota (sve pod pretpostavkom da su raketne baze smještene negdje u središtu Irana).

9 – Najvredniji dio ruskog Dalekog istoka zatvoren je u Japanskom moru, zbog čega ima nepovoljne geostrateške osobine: pojedine izlaze dijelom kontrolira i Japan (tjesnac La Perousa, do oko 55 km širine), dok je vlastiti prolaz (Tatarski prolaz) nepovoljan za plovidbu (širok je svega oko 7,3 km). Na jugu Južna Koreja i Japan kontroliraju Korejska vrata (Tsušimske prolaze, svaki širok pedesetak kilometara, ovisno o otoku Tsušima).

10 – Kineska provincija Sinkjang (Nova granica) koja se gospodarski sve više razvija u svom sjevernom dijelu (U – prostor Urumčija), što znači da Kina mora biti sve više zainteresirana za prostor “pet država”, a to očito ima i geostrateško značenje.

Rimlandski problemi u Europi (stanje početkom XXI. st.)

Uz Angloameriku i Australiju Europa se smatra stabilnim i uređenim kontinentom. Međutim ta je slika ipak previše idilična jer se u Europi nailazi na niz geopolitičkih problema, među kojima su nezaobilazni oni koji imaju značenje pravog Rimlanda.

1 - a) (1) **Prostor novog Heartlanda** (nakon početka 1990-ih) kojemu zapravo pripadaju i akvatoriji istočnije od Barentsova mora i Nove zemlje (Bm i Nz), a koji se zapravo ponašaju kao kopno i imaju geostrateške osobine Heartlanda.

b) (1a) – Dio Heartlanda koji zapravo ima prirodne uvjete slične Rimlandu, ali, koji se zbog političkih i geostrateških razloga mora promatrati u jedinstvu s novim ruskim Heartlandom. Zato u poimanju Rubne zemlje treba ukazati na određeno dvojstvo: postoji dakle dvostruki Rimland – onaj određen prirodom i onaj funkcionalni (geopolitički), geostrateški. Prvi je utemeljen na lokaciji uz more, dok se drugi povezuje sa Srcem zemlje zbog jedinstvenih geostrateških osobina. Razumljivo je da je ovaj drugi aspekt od odlučujućeg značenja. Tako bi se čitava Europska Rusija mogla smatrati Rimlandom, međutim zbog geostrateških razloga bolje ju je pribrojiti Srcu zemlje.

c) **Novi Rimland dio tog prostora.** Zbog tehničkih razloga nije prikazan (čitavo južno i istočno Sredozemlje). Uostalom, na taj se prostor rimlandski problemi i ne odnose. Novom Rimlandu pripada sav prostor prikazan na karti izvan teritorija Ruske Federacije.

2 – (2) – Problem pristupa ruskoj kaliningradskoj eksklavi iz matice koji se ne može promatrati izvan konteksta odnosa Istoka i Zapada jer je eksklava danas posve okružena NATO-om, zbog čega je očito riječ o pravim rimlandskim problemima. Pristup uvijek uključuje Bjelorusiju, a alternativno Litvu ili Poljsku.

3 – (3) – Ukrajina: današnji je problem njezina vanjskopolitička orijentacija, tj. prema Istoku ili Zapadu. U slučaju Ukrajine nisu važni samo utjecaji u odnosu na interesna područja i pripadnost Europi i NATO-u, nego je u pitanju i teritorij (Krim – K) koji bi Rusija najradije vidjela u svom posjedu, pogotovo u odnosu na vojnu luku Sevastopolj.

4 – (4) – **Problem Transdnjistrije** kao jednostrani rimlandski problem jer je tu upletena samo Ruska Federacija, ali ne i Zapad. Problem Transdnjistrije zapravo je ostatak povijesnih težnji Rusije da se preko Besarabije približi carigradskim tjesnacima, što više nije moguće (na slici je taj prostor prikazan nešto uvećan kako bi bio uočljiviji).

5 – (5) – **Problem tzv. zapadnog Balkana:** završetkom srbijanske (crnogorske) agresije i održavotvorenjem Crne Gore i Kosova nije sve gotovo. Interes Zapada je dominantan, ali utjecaj Rusije još je uvijek moguć, pogotovo u svezi s održavotvorenjem Kosova. Specifičan je politički položaj Srbije, koja uživa više nego očitu podršku i Zapada i Istoka. Zbog uključenosti i Zapada i Istoka to je pravi rimlandski problem.

6 – (6) – **Kavkazija** kao također pravi rimlandski problem: cilj je Ruske Federacije zadržati se u svom “bliskom inozemstvu”, spriječiti secesiju (Čečenija) i spriječiti da Gruzija (G), a eventualno i Azerbajdžan (A) uđu u NATO, dakle ne i Armenija, što bi značilo dodatno okruženje Ruske Federacije, ali bi išlo u prilog sigurnom provozu energenata.

7 – **Za adekvatno funkcioniranje nekog prostora** važna je njegova unutrašnja i vanjska povezanost, naročito izražena u slučaju europskog Rimlanda, i to i na kopnu i na moru.

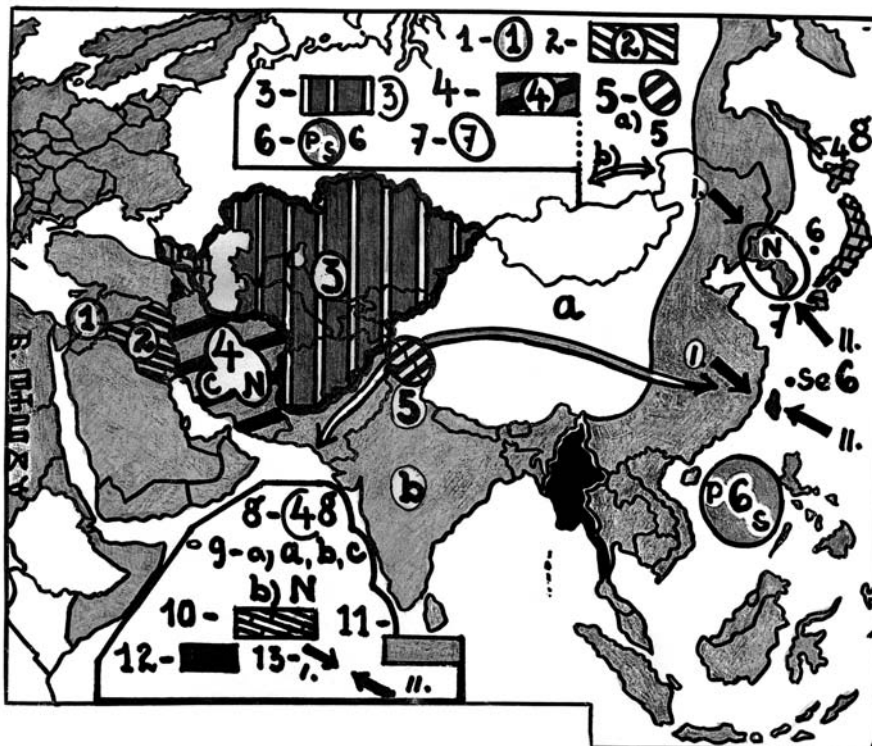
a) Središte Srednje Europe: europski se Rimland odlikuje i jednim važnim kopnenim središtem (križištem) koje čini upravo Srednja Europa. Preko nje povezani su Baltik, Jadran i Crno more.

b) Europa je najmaritimniji kontinent koji je i sam poluotok, a sastoji se i od poluotoka i zaljeva koji su lako dostupni.

c) Pomorske veze oduvijek su bile najvažnije za povezanost Rimlanda. U čitavoj Euroaziji ima osam ključnih pomorskih tjesnaca (kanala), od kojih se tri tiču Europe: onaj azijsko-afrički (Gibraltar), zatim carigradski tjesnaci (koji su zapravo azijski jer Turska nije europska država, dok je Sueski kanal azijsko-afrički prolaz).

8 – R – **Novi problemi u europskom Rimlandu** odnose se na novu militarizaciju, i to iz razloga što SAD želi u Češkoj i Poljskoj rasporediti nove radarske (lansirne) proturaketne sustave (R) kako bi spriječio ugrožavanja koja dolaze izvan Europe (iz Irana, a uz nategu to se odnosi i na Sjevernu Koreju), što Ruska Federacija smatra prijetnjom svojoj sigurnosti.

Rimlandski problemi u Aziji

Iako Rimland zahvaća i obalne zemlje Afrike (uključno od Maroka do uključno Somalije), taj dio Rimlanda nema ni pravih (primarnih), a ni sekundarnih rimlandskih problema, što je posljedica i nestanka sovjetskih savezništava u tom prostoru (mogućnosti veza Ruske Federacije i Sirije danas ne mogu imati značenje kao nekada). Ali su zato rimlandski problemi u Aziji (njih osam) izraziti, što znači da su uključene i heartlandske i mahanističke sile. Osim toga za razumijevanje čitavog pitanja važno je podsjetiti i na nova središta moći (Kina, Indija, Iran, a da ne govorimo o “azijskim tigrovima”), pri čemu Iran uživa i prednosti, ali i ograničenja: naime nuklearnu moć zapravo ne bi smio uporabiti zbog strane odmazde, izvoz nafte može spriječiti blokadom Ormuškog tjesnaca, ali se i njegov izvoz može onemogućiti, što znači da gubi prihode. Osim toga u azijskom Rimlandu postoje nove potencijalne nuklearne sile (još uvijek i Sjeverna Koreja unatoč ograničenju u veljači 2007, zatim i Iran), nadalje, niz unutrašnjih sukoba i borbi za državnost, što sve putem odgovarajućih savezništava može doći u kontekst H – R doktrine. U pravu je zato Spykman koji je još prije osamdesetak godina naglašavao kako je upravo Rimland najvažniji geostrateški prostor svijeta.

Kao izrazite rimlandske probleme u Aziji valja izdvojiti:

1 – (1) – **Izraelsko-palestinski sukob (koji uključuje i Libanon i Siriju)** zbog angažmana SAD-a jednostrani je (sekundarni) rimlandski problem, pri čemu SAD vodi politiku regionalne prisutnosti nužnu zbog općih prilika na Bliskom i Sred-

njem istoku (danas i na azijskom Balkanu) te zbog politike isključivanja Ruske Federacije ako bi ona ovdje pokušala uspostaviti neko svoje interesno područje.

2 – (2) – **Irak** kao jednostrani američki (zapadnjački) rimlandski problem s ciljem etabliranja SAD-a na Srednjem istoku i na azijskom Balkanu u okviru tradicionalne politike prisutnosti, sa sporednim posljedicama mogućeg raspada iračke države na tri dijela (suniti, šijiti, Kurdi).

3 – (3) – **Azijski Balkan** s uključenim zapadnim rubnim, istočnim glavnim i središnjim prostorom idealan je primjer pravoga rimlandskog sukoba u najizrazitijem kontekstu H – R doktrine (interes i Ruske Federacije, i Zapada, i Kine). U središtu su tog problema povijesni globalno-geostrateški odnosi (širenje prozapadnjačkog Rimlanda na račun ruskog Heartlanda), zatim borba za energente i borba protiv terorizma, uz pokušaj da se na zapadnom dijelu azijskog Balkana proširi NATO (Gruzija, a možda i Azerbajdžan) i da se potisnu interesi Ruske Federacije iz njezina “bliskog inozemstva”.

4 – (4) – **Iran** kao pravi rimlandski problem s obzirom na upletenost i Ruske Federacije i Zapada. Poseban je problem približavanje Irana statusu nuklearne sile uz drastično ekstremističku antiizraelsku politiku koja može (?) rezultirati i nuklearnim sukobom.

5 – a) **Područje Kašmir – Ladak – Aksai Čin**, sve oko karakorumske reljefne okosnice (podjela Kašmira nije prikazana, nego je čitav Kašmir prikazan u okviru Pakistana, a moglo je biti i drugačije, tj. u okviru Indije). To nije dio Rimlanda, nego unutrašnjeg Srca zemlje, ali mora se shvatiti kao pravi rimlandski problem jer su tu osim Kine zainteresirane dvije vrlo važne rimlandske zemlje – Pakistan i Indija – a uključeni su i Ruska Federacija i SAD. Međutim taj sukob nema širu međunarodnu težinu i utjecaj jer je njegovo poprište visoki reljefni prostor bez veće gospodarske vrijednosti, tako da se zapravo može govoriti o zamrznutom problemu.

b) Međutim jedan se aspekt ne smije zaboraviti, a to je interes Kine da preko Pakistana iziđe na Indijski ocean zaobilazeći cijelu jugoistočnu i južnu Aziju, pri čemu prirodne zapreke za današnju Kinu više ne znače ništa – zato treba podsjetiti na kinesku gradnju željezničke pruge na preko 5000 m visine sve do Lhase (visina prijevoja Karakorum iznosi 5575 m). Sve je to važno uočiti u situaciji u kojoj se kineska provincija Sinkjang gospodarski znatno razvija. Tako vanjska Kina i Pakistan mogu postati most između kineskih mora i Arapskog mora.

6 – (6) – Pravi se rimlandski problem odnosi i na **sukobe oko otoka u Južnom i Istočnom kineskom moru**, gdje se zbog ribljeg bogatstva i mogućeg nalazišta energenata spori više država (otoci Spratly – S, Paracel – P, Senkaku – Se) i tu su interesi i Kine, Malezije, Tajvana, Vijetnama, Japana i Australije, da spomenemo samo neke, dok se prijeporna područja nalaze i južnije (Borneo).

7 – (7) – **Korejski problem** – izraziti pravi dvostrani rimlandski problem s interesom i Kine i SAD-a, što je samo odraz teškoga geopolitičkog položaja Koreje između Kine, Rusije, Japana i Zapada.

8 – (8) – 4 – **Problem “4 otoka”** između Ruske Federacije i Japana također je primarni rimlandski problem.

9 – a) a, b, c – **Nova središta moći u Aziji** koja uključuje bitnu vojnu sastavnicu.

b) Nove potencijalne nuklearne sile (N – Sjeverna Koreja i Iran).

10 – **Zapad u Aziji** (Izrael i Japan).

11 – **Zona Rimlanda.**

12 – Iako je Rimland jedna od zona u svijetu koja je izuzetno upućena u međunarodne odnose, postoje primjeri naglašene izolacije (Burma – Mianmar), a to je zanimljivo tim više jer se radi o državi s gotovo 43 000 000 stanovnika (2004).

13 – I. II. – Konačno, u azijskom Rimlandu treba izdvojiti i dva problema koja su specifična po tome što uključuju zaista najistaknutije svjetske (regionalne) sile (Kina – I, SAD – II), pri čemu na svim stranama postoji jasna svijest o tome da se problemi moraju držati pod kontrolom jer bi u protivnom posljedice (za Aziju) mogle biti katastrofalne.

a) Riječ je o problemu Tajvana na koji pravo polaže Kina, dok Tajvan ima SAD za saveznika. Teža se konfrontacija jedva može i zamisliti.

b) Sličan je slučaj i u Koreji: Sjeverna Koreja ima Kinu za saveznika, a Južna SAD.

New Rimland as Continuity of Old Rimland

SUMMARY In this paper the relation between Old and New Rimland is examined. The author acknowledges alterations and supplementations, but he asserts that they merely emphasise the original ideas dating from the beginning of the 20th century. The introductory part points out the geopolitical foundations of the conference in Bandung (1955) and the Non-Alligned Movement (from 1961), when some basic geopolitical principles obtained a political significance. In order to grasp the problem in its entirety, one must first of all take into consideration the old Heartland from the perspective of new conditions of its territorial decrease, and in the overall context of ground and maritime power relations, but with the same old/new significance.

Furthermore, New Rimland is analysed with regard to the number of inhabitants, energy sources, new elements of power, and Islam. In particular, it is noted that the principal powers of Rimland have no territorial ambitions.

Regarding the Heartland-Rimland relations, an important problem is the possibility of access to Heartland through the Rimland zone. In this context, notions of Croatia as a gateway to the Asian continent are rejected.

Finally, this paper encompasses an analysis of the primary and secondary Rimland problems in Europe and Asia. It draws attention to the new role of Asian Balkans (in expanded Rimland) and focuses especially on the importance of the geopolitical position of Afghanistan.

KEYWORDS Rimland, Heartland, New Rimland, Afghanistan, Iran, Russian Federation, Asian Balkans, global geostrategy, Islam, nuclear powers